

Efling byggða á lærdómsöld

Skúli Skúlason

Efnistöð

- Þekkingarsamfélag nútímans
- Gildi og þróun samfélags á lærdómsöld
- Þekkingarsetur um land allt

Þekking og samfélag

- Aukin þekking er lykillinn að viðhaldi menningar, sterks samfélags og atvinnulífs
- Allir virðast sammála um þetta en:
  - hvað er að gerast í dag?
  - hvernig er það að gerast?
  - hvaða aðferðir eru árangursríkastar ?
  - hvað með byggðir til sjávar og sveita?

Háskólar – lærdómssetur - þekkingarfyrirtæki

- Vöxtur slíkrar starfsemi er spennandi, hraður og alþjóðlegur
- Tengist vaxandi þörf fyrir fagmennsku og tækniþekkingu í nútímasamfélögum á lærdómsöld
- Aukin þekking og þekkingar-starfsemi er grundvöllur þróunar byggða

Ný lærdómsöld

- Atvinnustarfsemi er byggð á þekkingu meira en nokkru sinni fyrr – fjöldi dæma
- Samkeppnisumhverfið hefur breyst og er óstöðugra og flóknara
- Þekkingarsamfélagið er alþjóðlegt sem eykur kröfu um víðtæka þekkingu og aðlögunarhæfni
- Fjölgun háskólanema er ein skýrasta vísbending um þessa þróun – 83% hérlendis á árunum 1995-2003
- Háskólar bera mikla ábyrgð á að tryggja þekkingu – og um leið menningu of sjálfstæði við þessar kringumstæður

Þekking styður innviði samfélaga

- *Hagsmunir einstaklinga:*
Aukið sjálfstæði og sterkari sjálfsmynd; meira frumkvæði og sköpunargeta
- *Hagsmunir samfélaga og þjóða:*
fleiri valkostir til að þróast, aukinn stöðugleiki, sterkari sjálfsmynd og samfélagsvitund
- *Hagsmunir atvinnulífssins:*
meiri fjölbreytni, meiri nýsköpun, betri nýting auðlinda og meiri verðmætasköpun afurða
- *Lykilorðin eru: sjálfsmynd og fjölbreytni*

Fjölbreytni og sjálfsmynd

- Fjölbreytni er grunnhugtak fyrir þroska mannsins og samfélagsþróun – hugtakið vísar bæði til *leiða* og *markmiða* ákveðinnar stefnu eða þróunar
- Fjölbreytni og sjálfsmynd vísa til grunnilda í samfélögum og náttúrunni, þ.e. fjölbreytni vísar til sköpunar og sjálfsmynd vísar til gagnrýnnar sjálfskoðunar
- Þannig er þroski mannsins og samfélagsþróun meðvitaður og gildishlaðinn ferill.
- Lærdómsmiðuð samfélagsuppbygging eflir menningu

Efling menningar og sjálfstæðis

- Menning er það sem við hugsum og gerum bæði sem einstaklingar og í samfélögum
- Grunnmarkmið fræðimennsku og menntunar er að tryggja og efla góða menningu
- Að *hugsa, vilja og gera* er kjarni þessa ferils
- Efling menningar tryggir frjósemi, styrk og fjölbreytni samfélaga, samskipta og atvinnulífs

Tengsl menntunar, menningar og atvinnulífs

- Fjölbreytt og aðgengileg menntun á öllum skólastigum er aflið sem knýr áfram menninguna og atvinnulífið
- Það þarf að virkja þetta afl skipulega og með skýrri framtíðarsýn, í samræmi við þau gildi sem við viljum rækta og vernda í samfélögum okkar
- Samfélög verða að hafa samræmda sýn á sérstöðu sína, styrkleika og möguleika og tækifæri
-Og láta verkin tala!

Til dæmis...

- Fyrirtæki þurfa að taka þekkingu með í reikninginn í áætlanagerð
- Háskólar, rannsóknastofnanir, fyrirtæki og samfélög verða að tengjast saman: t.d. Vísindagarðar
- Áhersla á fjölbreytta menningu og atvinnustarfsemi byggða á staðbundnum auðlindum, ytri tengslum og frjórri nýsköpun

...til dæmis:

- Hlú að innviðum samfélaga og gera þau aðlaðandi til búsetu
- Fjölga háskólamenntuðum íbúum og byggja sterkar mennta- og rannsóknastofnanir og atvinnustarfsemi sem laðar að fólk með fagþekkingu
- Fámenn samfélög verða markvisst að fjölga störfum fyrir menntað fólk – annars mun slíkt fólk setjast að annars staðar
- Hafa trú á verkefninu !!

Dæmi um áhrif háskóla á samfélög

- Árangur N-Ameríku borið saman við Evrópu
- Umeå í N-Svíþjóð – fjölgun íbúa mikil
- Áhrif Háskóla Íslands á íslenskt samfélag á 20. öld
- Áhrif háskólastarfs á landsbyggðinni hérlendis

- Dæmin staðfesta hvernig menntun stuðlar að fjölbreyttri og skapandi þróun og nýsköpun – “frelsi þekkingarinnar”
- Fagfólk, vísindamenn og nemendur setjast að í samfélögum sem leggja áherslu á þekkingu og taka þátt í og hafa áhrif á framsækna þróun þeirra

Hvernig gerist þetta?

- Drifkraft framsækinnar þróunar má skoða á forsendum þeirra gilda sem að baki liggja
- Nú mun ég reyna að skoða þetta samband nánar fyrir eflingu byggða

Veraldleg gildi

Huglæg gildi

efnahagsleg
stjórnmalaleg
félagsleg

vísindi, listir, leikir;
tengt þekkingu,
ímyndunargáfu
og tilfinningum

C: dómgreind og frelsi

B: ást og vinátta

A: réttlæti og virðing

A: almenn tengsl

B: nán tengsl

C: tengsl við sjálfan sig

Siðferðileg gildi

Stykkishólmi 11.6.2007

Ársfundur Stofnunar fræðasetra
Háskóla Íslands

Veraldleg gildi

- Með hvaða hætti tengjast þau eflingu þekkingar í fámennum samfélögum ?
  - fátt fólk – lítil samkeppni
  - pláss og auðlindir aðgengilegar
  - einfaldleiki – sveigjanleiki aðlögunarhæfni
  - staðbundnar auðlindir
  - lífsskilyrði og vinnuaðstæður
  - einföld stjórnsýsla
  - einstaklingurinn nýtur sín
  - tækni, samskipti og samgöngur

Huglæg gildi

- Með hvaða hætti tengjast þau eflingu þekkingar í fámennum samfélögum ?
  - sérstök menning og tengsl við náttúruna
  - tengsl við rætur samfélagsins
  - nálægð við atvinnulífið
  - svigrúm til sköpunar
  - hvetjandi umhverfi

Siðferðileg gildi

- Með hvaða hætti tengjast þau eflingu þekkingar í fámennum samfélögum ?
  - tengsl milli fólks
  - mikilvægi trausts: myndun tengsla innan og milli samfélaga
  - nánd
  - einstaklingar skipta máli
  - tenging við auðlindir menningar og náttúru
  - eigingildi hlutanna skýr

Lærdómssetur um land allt

- Þróunin er ör – margt gott að gerast
- Efling háskóla, rannsóknarsetra og þekkingar í atvinnulífinu er algjört lykilatriði núna
- Verður að hafa forgang við eflingu menningar, byggða og atvinnulífs í landinu

Stykkishólmi 11.6.2007

Ársfundur Stofnunar fræðasetra
Háskóla Íslands

Stykkishólmi 11.6.2007

Ársfundur Stofnunar fræðasetra
Háskóla Íslands

Aðferð Háskólans á Hólum

- 900 ára saga
- Sterkt samfélag
- Sérhæfing - vaxandi atvinnugreinar
- Góða aðstaða
- Mikill stuðningur og samstarf við atvinnulíf og samfélag í heimabyggð
- Áhersla á rannsókn- og þróunarstörf
- Áhersla á byggðapróun
- Samstarf og tengsl í öndvegi
- Alþjóðatengsl ofarlega á blaði
- Verið Vísindagarðar ehf.
- **Skýr framtíðarsýn**

Stykkishólmi 11.6.2007

Ársfundur Stofnunar fræðasetra
Háskóla Íslands

AÐ ÞORA!!

Stykkishólmi 11.6.2007

Ársfundur Stofnunar fræðasetra
Háskóla Íslands

